

BESZÁMOLÓ
a Magyar Tudományos Akadémia
Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság 2021. évi tevékenységéről
az MTA 2022. évi rendes közgyűlésére

2021-ben a *Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság* a 2017-es megalakuláskor elfogadott, majd 2020-ban megerősített irányelvek szerint folytatta munkáját. Az MTA egészére vonatkozó ajánlásokon és állásfoglalásokon túl a következő területeken értünk el konkrét eredményeket.

A magyar női tudós-úttörőket bemutató angol nyelvű kötet

Szerkesztők: Cristian Réka M.– Kérchy Anna

Az Akadémiai Kiadónál megjelenő angol nyelvű kötet az 1945 előtt született, a tudományos kutatás és oktatás területén jelentős eredményeket elért nők életútjának és pályáivének bemutatására vállalkozik. A tíz fejezet az orvostudomány, a biológia, a botanika, az ásványtan, a csillagászat, a matematika, a régészet, a pedagógia, a művészetfilozófia és a zenetudomány diszciplínáiban Magyarországon úttörő szerep játszó, „jeles első” portréját vázolja fel. A kötet szerzői: Arany Zsuzsanna, Bruckner Éva, Cristian Réka M., Dalos Anna, Hargittai Magdolna, Kéri Katalin, Pukánszky Béla, Varga Andrea, Szabó Péter Gábor és Zámbó-Kocic Larisa.

Megjelenés: 2022. április. Könyvbemutató: MTA, 2022. május 5. 14h

A magyar női tudósokat bemutató magyar nyelvű kötet

Szerkesztők: Hay Diana – Palasik Mária – Schadt Mária

A Nők a tudomány fellegrárában – Kutatói életutak a Magyar Tudományos Akadémián 1951-2021 című kötet 106 elhunyt tudós pályaképét tartalmazza, mindannyian a tudományok vagy az MTA doktori voltak 1951 és 2021 között. A pályakép kiegészül fotóval, a kutatási terület főbb ismérveivel, a művekből válogatott bibliográfiával, az illetőről szóló irodalom felsorolásával. A pályaképek többségét volt tanítványok és munkatársak készítik. Emellett a kötet bemutatja a tudományos minősítés rendszerét az Akadémián, az akadémiai tagjelölések és tagválasztások rendjét, a nők helyzetét a felsőoktatásban a 20. században, illetve helyüket a kutatói életpályán. A szerkesztőkön túl a szerzők között szerepel Forrai Judit, Kozári Monika, Oláh Attila, Orosz Ferenc, Pléh Csaba, Pukánszky Béla, Réthelyi Miklós, Sólyom Jenő és Varga Zsuzsanna.

Várható megjelenés: 2023. április.

Ifjúságmotivációs program, együttműködés a *Nők a Tudományban Egyesülettel*

Ifjúságmotivációs programunkat a *Nők a Tudományban Egyesület* bizottsági képviselőjeként – és a NATE keretén belül – Balácsi Katalin végzi. Az általános iskola felső tagozatosai, középiskolások és kezdő egyetemisták számára rendezett

pályaorientációs napok mellett két alkalommal szerveztek „Lányok napját”, melynek áprilisi online rendezvényen több mint 600, októberi hibrid rendezvénysorozatán több mint 1200 fiatal lány vett részt. Az egynapos „Tanárok napja” workshop célja a STEM pályák bemutatása volt. A negyedik alkalommal megrendezett Smartiz program keretében 25 gimnazista lánytanuló mentorációját végezzük a matematika és a programozás területén.

Fiatal női kutatók támogatása, együttműködés a *Fiatal Kutatók Akadémiájával*

A fiatal női kutatókat támogató programunkat a *Fiatal Kutatók Akadémiája* bizottsági képviselőjeként – és az FKA keretén belül – Solymosi Katalin végzi. Az FKA „Kisgyermekesek és Kutatónők Helyzetével Foglalkozó Bizottsága” 2021-ben két olyan cikkben mutatta be a COVID19-pandémiának a kisgyermekes kutatókra gyakorolt negatív hatását, amely a nagypresztízsű *Nature* folyóiratban jelent meg. Felkérésre hozzászóltak az MTA által a felsőoktatás helyzetéről kezdeményezett vitához; ez a hozzászólás meg is jelent a *Magyar Tudományban*. Webináriumon foglalkoztak a munka és a magánélet kapcsolatával, s az MTÜ programok keretében kerekasztal-beszélgetést rendeztek a „Nők mentorálása a kutatói életpályán” címmel (a VEAB-bal közösen).

Tanulmányírási pályázat

2021-ben a *Bizottság* – Pető Andrea bizottsági tag kezdeményezésére – pályázatot hirdetett a magyar nők tudományban elért eredményeit elsődleges forrásokon alapuló, korszerű elméleti és módszertani keretben bemutató tanulmányok, tudománytörténeti kontextusba ágyazott rövid életrajzok írására. A beérkezett 11 pályamunka közül a zsűri a legkiválóbbakat rangsorolta: 1. helyezett Svégel Fanni; 2. helyezett Oláh Róbert; 3. helyezett Radnóti Katalin. A három nyertes tanulmány a komoly tudományos sikereket elért nők munkásságát mutatja be, akik a tudományban leküzdhetetlen nehézségekkel néztek szembe a 20. század folyamán. A pályaműveket a *Magyar Tudomány* 2022. februári számában közölte.

MTÜ *Nők a tudományban kerekasztal*, 2021. november 17.

Az MTÜ programsorozatának immár rendszeres *Nők a tudományban* rendezvénye ez alkalommal humán tudományos fókuszú volt; az előadók a régészet, a nyelvtudomány, a történettudomány és az irodalomtudomány diszciplínáit képviselték. A *Rejtett folyamatok és feltárt jelentések – Kerekasztal-beszélgetés a múlt, a nyelv és a szöveg kapcsán* kerekasztal előadói közt Bondár Mária azt a széles körben elterjedt nézetet cáfolta meg, miszerint a kocsi és a kerék megalkotása és elterjedése egyetlen centrumhoz, Mezopotámiához köthető. Károly Krisztina a tudományos fordítás egyre nagyobb méreteket öltő, és ezzel párhuzamosan egyre több problémát felvető kérdéskörével foglalkozott. Font Márta előadása a *Halics királya (rex Galiciae)* címről szólt, amely a magyar királyok egyik kevésbé ismert titulusa volt. Bollobás Enikő az amerikai Dél

irodalmában mutatta ki a jogfedés (*coverture*) különös jogi intézményének rejtett működését.

ANSO-konferencia, 2021. november 18-19.

A Nemzetközi Tudományos Szervezetek Szövetsége (*Alliance of International Science Organizations, ANSO*) a Magyar Tudományos Akadémiával és a Kínai Tudományos Akadémiával együttműködésben, valamint a fejlődő országok női kutatóit segítő szervezet (*Organization for Women in Science for the Developing World, OWSD*) és az Európai Bizottság (*European Commission*) támogatásával rendezte meg *Women in Science –Towards a Diversity of Research and Researcher (Nők a tudományban – a kutatás és a kutatók sokszínűsége felé)* című angol nyelvű konferenciáját. A kétnapos rendezvényen Hudecz Ferenc alelnök képviselte az MTA-t, míg a konferencia szakmai házigazdája Bollobás Enikő volt, aki az MTA női kutatókat támogató intézkedéseiről, valamint a *Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság* munkájáról tartott előadást.

A *Bizottság* tevékenységéről folyamatosan közlünk híreket az MTA honlapján levő saját lapon (<https://mta.hu/nok-a-kutato-i-eletpalyan-elnoki-bizottsag>), friss információkkal aktuális programjainkról.

Budapest, 2022. március 16.

Bollobás Enikő s.k.
bizottsági elnök